

Aan de leden van de Vaste Kamercommissie voor Financiën
Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Verzonden per email: cie.fin@tweedekamer.nl

Den Haag, 11 november 2015

Betreft: AO Accountancy

Geachte leden,

Uw Kamer voert op 13 november aanstaande een Algemeen Overleg met de Minister van Financiën omtrent ontwikkelingen in de accountancysector. De reputatie van de sector staat al enige tijd onder grote publieke en politieke druk, na diverse incidenten in binnen- en buitenland. Ook kritische rapportages door toezichthouders als de AFM voeden maatschappelijke twijfels omtrent de kwaliteit, onafhankelijkheid en integriteit van accountantsorganisaties.

De publieke aandacht voor falen en feilen in de accountancysector spitst zich toe op spraakmakende incidenten die de vier grootste accountantsorganisaties raakten in hun controle op beursgenoteerde ondernemingen, de zogeheten OOB's. Omdat deze kantoren in zekere zin het visitekaartje van de sector vormen én ook bij een breder publiek bekend zijn, is het begrijpelijk dat ook in de politiek vooral naar hen wordt gekeken. Bovendien is het maatschappelijke belang van de door hen gecontroleerde ondernemingen aanzienlijk groter dan dat van het gemiddelde MKB-bedrijf.

Vooraf wanneer de continuïteit van deze OOB's (onverwacht) in het gedrang komt, kan dat grote gevolgen hebben voor werknemers, aandeelhouders, banken, overheden en andere belanghebbenden. Het is daarom een publiek belang dat deze externe accountantscontrole van onbetwistbare kwaliteit is. Naast borgen omtrent de deskundigheid van de controle vraagt dat tevens om maatschappelijke zekerheden rond de onafhankelijkheid en 'rechte rug' van de controlerend accountant.

Mede op uw aandringen heeft de NBA de kritiek vanuit de samenleving op de sector ter harte genomen. De werkgroep Toekomst Accountantsberoep heeft in zeer korte tijd een uitstekend rapport opgeleverd, zowel wat betreft de analyse als de oplossingen. De accountantsorganisaties in de OOB-sector hebben inmiddels positief gereageerd op de hervormingsagenda van de werkgroep en

toegezegd deze te zullen vertalen in eigen beleid. Terecht hechten uw Kamer en anderen aan zorgvuldige monitoring dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. Juist omdat de werkgroep cultuur en gedrag als belangrijke oorzaken van de fouten uit het verleden benoemt, kan niet volstaan worden met het treffen van enkele eenmalige interventies. Het veranderen van cultuur en gedrag is een kwestie van lange adem.

De werkgroep heeft overwogen om de maatregelen ook te verbreden naar anderen dan OOB-accountantsorganisaties maar dit bewust niet gedaan. "Nagenoeg unaniem geven stakeholders hiervan aan dat ze van mening zijn dat het niet passend zou zijn en mogelijk schadelijk voor het Nederlandse bedrijfsleven om daartoe over te gaan", schrijft de werkgroep daarover op pagina 28 van het rapport.

Dit sluit aan op onze eigen observaties. Niet omdat andere accountants, waaronder MKB-accountants, géén last zouden hebben van de kwaliteitsthema's en andere issues waar OOB-accountantsorganisaties op worden aangesproken. Integendeel. Het vraagt wel een eigenstandige benadering die recht doet aan de eigen context waarin MKB-accountants actief zijn en de eigen mogelijkheden die zij hebben om deze binnen hun bedrijfsvoering te adresseren.

Novak – met ruim 900 aangesloten kantoren (waarvan 160 kantoren met een WTA-vergunning) de grootste belangenvereniging van MKB-accountants - is daarom géén voorstander van een benadering waarin het rapport van de werkgroep enkel wordt "doorvertaald" naar MKB-accountants, zoals de Minister beschrijft. Omdat het rapport slechts zeer ten dele observaties en aanbevelingen bevat die voor MKB-accountants relevant zijn, ontstaat het gevaar dat zij enkel afvinken wat van hen van toepassing is en overgaan tot de orde van de dag. Novak bepleit een eigen analyse voor accountants die actief zijn in het MKB-segment én een eigen hervormingsagenda. Met een voetnoot in een rapport over OOB-accountants kunnen wij niet volstaan.

Helaas moeten wij constateren dat deze benadering bij de NBA vooralsnog weinig weerklank vindt. De aandacht van de beroepsorganisatie richt zich vooralsnog vrijwel uitsluitend op OOB-accountants. De voortvarendheid waarmee de NBA dit deel van de achterban heeft gemobiliseerd, staat in schril contrast met de weg der geleidelijkheid die de NBA nu voor MKB-accountants lijkt te willen bewandelen. Naar onze mening wordt daarmee de urgentie om ook onder MKB-accountants snel door te pakken – een groep die getalsmatig nota bene een ruime meerderheid van de NBA-leden vertegenwoordigt tegen slechts zo'n tien procent van de leden die bij een big four actief zijn – gemist. De aankondiging van de Minister dat de SRA nu inventariseert welke maatregelen uit het rapport voor hun leden toepasbaar zijn, is naar onze mening ontoereikend.

Novak heeft daarom aangegeven zelf het initiatief te willen nemen om op zeer korte termijn een specifieke rapportage over en voor MKB-accountants op te stellen. Dat biedt een betere basis om het gesprek aan te gaan dan een rapport waarin MKB-accountants nauwelijks hun eigen beroepspraktijk herkennen. Wij zouden het op prijs stellen wanneer uw Kamer dit ondersteunt.

Een deel van de MKB-accountants verzorgt de wettelijk verplichte controle van middelgrote ondernemingen, die niet onder de definitie van OOB's vallen. Deze controlewerkzaamheden hebben daarmee een lichter regime dan voor OOB-controles geldt, maar de eisen die gesteld worden aan de deskundigheid, professioneel-kritische houding en onafhankelijkheid zijn natuurlijk dezelfde. Veel van deze controleplichtige bedrijven zien nauwelijks de toegevoegde waarde van de wettelijke controle, mede vanwege de beperkte groep aan stakeholders voor wie deze controle relevant is.

Novak is daarom blij met de aankondiging van minister Opstelten om de grenzen voor de wettelijke controle te verhogen (naar het Europese niveau). Wel bepleit Novak meer ruimte voor 'assurance op maat'. In plaats van de conventionele jaarrekeningcontrole kunnen accountants aan specifieke stakeholders, zoals banken, leveranciers en de Belastingdienst, dan zekerheid verschaffen rond bepaalde aspecten. Novak heeft hier inmiddels enkele voorbeeldmodellen voor ontwikkeld.

Het merendeel van de MKB-accountants houdt zich niet of nauwelijks bezig met wettelijke controles. Zij ondersteunen bedrijven in hun financiële functie, zowel uitvoerend (bijvoorbeeld bij het samenstellen van de jaarrekening) als adviserend (bijvoorbeeld rond fiscale aspecten). Daarmee kunnen MKB-accountants kennis toevoegen voor bedrijven die dat zelf niet in huis hebben. MKB-accountants vervullen zo een onmisbare rol om de motor van de Nederlandse economie draaiende te houden.

Het spreekt voor zich dat de kwaliteit van deze werkzaamheden ten behoeve van het MKB eveneens van vitaal publiek belang is. Daarom wil Novak dit optimaal borgen en versterken door aandacht voor de (voortdurende) opleiding van MKB-accountants. Bovendien is toetsing en toezicht essentieel. Novak vindt het huidige model van intercollegiale toetsing niet optimaal en bepleit daarom vormen van onafhankelijk en extern toezicht. Wanneer netwerkorganisaties van accountantskantoren zoals SRA zowel belanghebbend zijn om (nieuwe) leden te werven en tevreden te houden als dezelfde leden kritisch te toetsen, kan een spanningsveld ontstaan dat mogelijk afbreuk doet aan de kwaliteitsbewaking. Toetsing en toezicht moeten daarom echt onafhankelijk zijn. Met de spreekwoordelijke slager die zijn eigen vlees keurt, biedt de collegiale toetsing door SRA onvoldoende maatschappelijk vertrouwen. Dat de AFM tot een veel strenger oordeel komt over de kwaliteit van SRA-kantoren dan de SRA zelf versterkt dit gevoel.

Het scheiden in plaats van stapelen van rollen geldt wat ons betreft tevens de beroepsorganisatie NBA. Vanouds hebben beroepsorganisaties, anders dan brancheverenigingen, meervoudige en deels in de wet verankerde functies. Zo is de NBA zowel regelgever als toezichthouder en belangenbehartiger. Wat Novak betreft is dat niet meer van deze tijd.

Als regelgever krijgt de NBA steeds meer te maken met de eigen agenda van politiek Den Haag en anderen zoals de AFM. Ook de toezichthoudende functie moet gedeeld worden met de AFM, die in het verlengde van het toezicht op de financiële markten tevens de accountants die in deze markten actief zijn,

controleert. Wat de belangenbehartiging betreft, zien wij na de fusie van NIVRA en NOVAA dat de NBA in naam alle accountants van Nederland representeert – inclusief bijvoorbeeld overheidsaccountants en ‘accountants in business’ – maar in de praktijk vooral de belangen behartigt van de openbaar accountants die actief zijn in het OOB-segment. Ook door de Algemene Rekenkamer zijn hier recent kritische opmerkingen bij geplaatst.

De totstandkoming van het rapport van de werkgroep Toekomst Accountantsberoep is illustratief. Alhoewel de werkgroep aanvankelijk de opdracht kreeg om een sector brede agenda op te stellen, beperkte de aandacht zich gaandeweg tot een klein deel van de werkzame accountants, namelijk de OOB-accountants. Binnen onze achterban bestaan daarom steeds meer twijfels of de NBA wel in staat is om de belangen van alle accountants te vertegenwoordigen. Sommigen overwegen zelfs om zich van het verplichte lidmaatschap van de NBA te ontdoen door zich uit te laten schrijven als accountant. Naar onze mening is dat geen goede ontwikkeling. Een gezond MKB vraagt om hooggekwalificeerde financiële professionals die zich toeleggen op permanente educatie en externe toetsing.

De accountancysector in ons land heeft een reputatie hoog te houden. Vanouds gelden Nederlandse accountants ook wereldwijd als de ‘beste in de klas’. De laatste jaren heeft die reputatie een stevige knauw gekeken. Iedere accountant, in welke sector zij of hij ook actief is, heeft daar last van. Maar iedere accountant heeft óók de mogelijkheid om zelf bij te dragen aan het herstel van maatschappelijk vertrouwen.

De weg daar naar toe is helemaal niet zo ingewikkeld. We moeten gewoon weer worden wie we waren: deskundige, onafhankelijke en kritische professionals die zich iedere dag opnieuw inzetten voor hun cliënten én het maatschappelijke belang van een betrouwbare, solide en welvarende economie. Dat *commitment* is de basis voor de dialoog die wij met al onze stakeholders, waaronder u, voortdurend aan willen gaan.

Hoogachtend,

Marco Moling,
Voorzitter Novak

Guus Ham,
Directeur Novak